

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 229, GOD. XV, BEOGRAD, UTORAK, 16. MART 2021.

Redakcija: Aleksandra Sekulić, Dejan Vasić, Jelena Veljić, Dušan Grlja; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 20. aprila

MIKSER

Pišu: Gudro, Polok, Birnbaum, Hamilton i Moris

MOGU LI, MOLIM VAS, DA SE VIDIM BAR SA JEDNIM PRIJATELJEM?

Vizualizacija mreža socijalne distance u eri COVID-19

NAPOMENA UREDNIŠTVA: Ovaj tekst nastao je početkom marta 2020. godine, u vreme početka tzv. „prvog talasa“ pandemije u SAD, a pisali su ga Gudro, Polok, Birnbaum, Hamilton i Moris, ispred razvojnog tima Statnet-a, na čijoj se veb stranici može naći. Situacija danas je samo u jednom pogledu drastično drugačija nego pre godinu dana – danas imamo vakcine. U svakom drugom pogledu – nedostatka mera suzbijanja virusa umesto pristupa „poravnanja krive“, ili na-prosto puštanje da ljudi umiru zarad ekonomije – ista je. Broj zaraženih sa svakim opuštanjem i onako krnjih mera iznova raste, a shodno tome raste i broj umrlih. Države, kao instance koje bi jedine mogle da spreče ove scenarije, nevoljne su

da zarad spašavanja ljudskih života uđu u sukob s kapitalom. Političke elite iz kog god dela ideološkog spektra da dolaze, u velikom broju slučajeva, a i u Srbiji, direktno rade protiv narodnog zdravlja širenjem liberalnih i individualističkih parola. Ipak, želimo da prevodom dela ovog teksta ponudimo naučnu kontra-argumentaciju normalizovanim narativima da „treba da se naviknemo da živimo sa virusom“ ili „nastavimo na živimo iole normalno“. Naprotiv. „Privikavanje“ ili „nastavak normalnog života“, u situaciji kada značajan deo populacije nije vakcinisan, još uvek za mnoge od nas znači razboljevanje ili smrt.

VAŽAN KONTEKST

Ova veb stranica je prvobitno kreirana krajem marta 2020. godine, tokom rapidnog širenja prvog talasa kovid-19 u Sjedinjenim Državama. Ona odražava taj kontekst, vreme kada je svuda postojala hitna potreba da se ili „poravna kriva“ ili da se spreči da uopšte poraste. Naređenja da se „ostane kod kuće“ i pravila o socijalnoj distanci bila su gotovo univerzalno na snazi u celoj zemlji, čak i kada je to značilo da mnogi imaju poteškoća da ih poštuju. Epidemija, naravno, nastavlja da se razvija, a mi još uvek nismo izašli iz nje. Međutim, mnoga područja su zaista znatno smanjila učestalost zaražavanja i ublažila pravila socijalnog distanciranja. U isto vreme, drugi lokaliteti beleže porast. A iako prvi talas nije gotov, izgledi za sledeći su uvek pred nama. Sve ovo znači da se tačne posledice posete prijatelju/ci sada razlikuju u zavisnosti od lokacije i konteksta. Međutim, osnovna ideja ove veb stranice ostaje univerzalna – ako je virus pri-

sutan i svako domaćinstvo ima svega nekoliko bliskih veza licem u lice sa drugima, postoji mnogo više prostora za širenje kroz populaciju nego ukoliko bi se ljudi i nadalje ograničavali u međusobnoj interakciji. S obzirom na sve navedeno, ostatak sadržaja veb stranice ostaće takav kakav jeste – ali ćemo povremeno ažurirati ovaj uvod kako bi bio u toku sa širim kontekstom.

SITUACIJA

Kovid-19 divlja širom sveta, a od vas i vaše porodice je zatraženo (u redu, naloženo vam je) da ostanete kod kuće i primenjujete socijalno distanciranje. Najvećim delom to radite jer ste dobri ljudi. Ali, pitate se – ili se možda, verovatnije, pitaju vaša deca – da li bi zaista toliko štete naneo susret sa samo jednim prijateljem? Na kraju krajeva, i dalje se odigravaju najrazličitije vrste interakcija – između zdravstvenih radnika i pacijenata, ljudi u ugostiteljskoj delatnosti i njihovih kupaca, i tako dalje. Zar bi još jedna interakcija bila bitna? Ovo je pitanje koje smo puno puta čuli od svojih prijatelja i rođaka. Da budemo jasni, kada ovde govorimo o „nalaženju“, podrazumevamo ono tokom kojeg se ne prate pažljivo sva pravila o socijalnom distanciranju. Odnosno, vaša je interakcija direktna ili na udaljenosti manjoj od 2 metra i/ili razmeđujete razne predmete između sebe bez rigoroznog pranja ruku i dezinfekcije. Mnogim ljudima koji postavljaju ovo pitanje čini se da je posebno nizak rizik prilikom sastajanja sa prijateljem/com ukoliko niko od uključenih

faza 2

MIKSER

Gudro, Polok, Birnbaum, Hamilton i Moris:
Mogu li, *molim vas*, da se vidim bar sa jednim prijateljem?

ŠTRAFTA

Aleksandra Sekulić:
Duhovi i zidovi

ARMATURA

Jovan Jović:
Slučajni svedok

VREME SMRTI I RAZONODE

Eboni Stjuart:
Nasledstvo kose

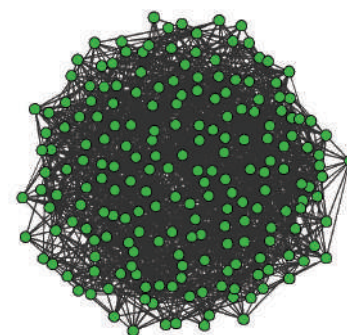
ZID

Radovan Popović

nema stariju osobu u svom domaćinstvu ili nekog drugog sa narušenim imunitetom, s obzirom na to koliko je visoka smrtnost u toj populaciji. Ovaj rad predstavlja naš doprinos kao mrežnih epidemiologa objašnjenju zašto su ove veze važnije nego što se možda čine.

DOBRI STARI DANI

Počnimo podsećanjem na dobra stara vremena pre kovid-19. Ljudi su imali mnogo svakodnevnih interakcija sa drugima van svog domaćinstva. Recimo, na primer, da neka zajednica ima 200 domaćinstava, a članovi/ce tipičnog domaćinstva zajedno imaju 15 redovnih interakcija sa drugim domaćinstvima. Kako bi to izgledalo? Mrežu možemo da vizualizujemo kao skup čvorova i veza. Ovde možemo videti mrežu u kojoj čvorovi (zelene tačke) predstavljaju domaćinstva, a veze (sive linije) predstavljaju interakcije između članova dva domaćinstva.

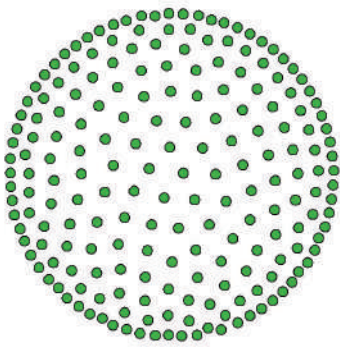
Veze među čvorovima su toliko brojne da se više ne mogu razumeti – sve je samo jedna gusta masa veza. Za novi virus koji se može širiti putem tih veza i kome su svi podložni, život je prilično dobar.

SAVRŠENA IZOLACIJA

Sada, zamislimo svet u drugoj krajnosti – potpunom *lockdown-u*, gde nekako uspevamo da zadržimo svaku osobu u svom domaćinstvu i nikada ne komuniciramo ni sa kim drugim. Kako to izgleda?

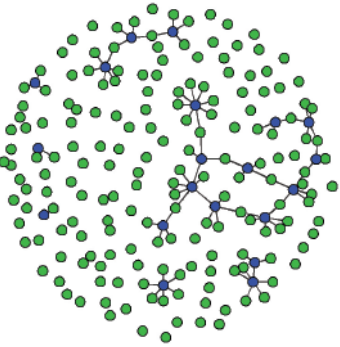
Radovan Popović: Jurnoš 2

Virus uopšte ne bi mogao da se širi od domaćinstva do domaćinstva. Svako ko ga je imao mogao ga je preneti ostalim članovima svog domaćinstva i svako od tih ljudi bi ili umro ili se oporavio. Ali virus se ne bi mogao proširiti na druga domaćinstva; brzo bi nestao.

DOĐAVANJE NEOPHODNIH RADNIKA

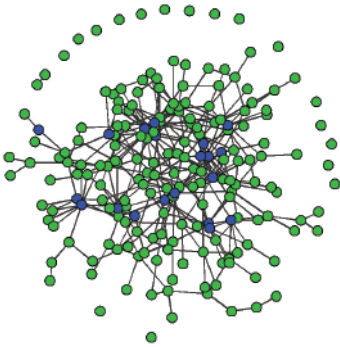
Naravno, taj svet je nemoguć. Zašto? Zbog toga što neki ljudi rade na poslovima koji su od suštinskog značaja za održavanje bezbednosti, zdravlja i blagostanja svih nas: zdravstveni radnici/ce, radnici/ce u hitnim službama, radnici/ce prehrambenih prodavnica itd. Zamislimo, onda, kako bi to uticalo na našu mrežu. Recimo da jedno na svakih deset domaćinstava sadrži osobu koja ima posao zbog koga mora da nastavi da ostvaruje neke veze. A prosečan broj veza koje imaju je 4. Ako domaćinstva sa radnicima/cama iz neophodnih delatnosti obojimo u plavo, dobijamo:

Ovde, virus ima određenu mogućnost kretanja. To znači da će se neki ljudi zaraziti, i neki ljudi umreti. Toliko je jednostavno. Ali ove veze su toliko neophodne za zdravlje i dobrobit svih nas da smo kao društvo spremni da napravimo taj kompromis.

POSETA SAMO JEDNOM PRIJATELJU

Ali, svi sada znamo: strogo socijalno distanciranje počinje da postaje dosadno nakon nekog vremena. A nalaženje zarad druženja sa samo jednom osobom van vašeg domaćinstva – posebno prijateljem ili prijateljicom – prilično je primamljivo. I jednostavno, ne izgleda kao da je neka značajna stvar, kada se već i ove druge veze odigravaju, zar ne? Šta se događa ako u proseku dvoje ljudi u svakom domaćinstvu odluči da održava ličnu socijalnu vezu sa po jednom osobom iz drugog domaćinstva?

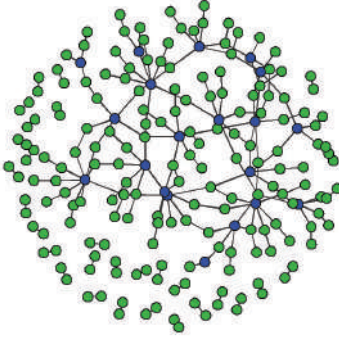
Ova mreža je mnogo povezanija od one sa samo neophodnim radnicima/ama. Posećivanje vašeg prijatelja/ce znači da možete doći do skoro svih ostalih domaćinstava u vašoj zajednici, a i ona mogu dosegnuti do vas! To uključuje mnogo ljudi koje čak ni ne poznajete. Virus može lako da putuje od njih do vas, a zatim i dalje do mnogih drugih. Mnogo pre nego što

BETON BR. 229 DANAS, Utorak, 16. mart 2021.

uopšte saznate da ste zaraženi. To je vrlo povezana, i delotvorna, mreža prenosa. Sve to dovodi do puno dodatnih smrtnih slučajeva, samo da bi ljudi mogli da izbleje sa jednim prijateljem.

POSETA SAMO JEDNOM PRIJATELJU PO DOMAČINSTVU

U redu, možda bi se domaćinstva sa više ljudi mogla dogovoriti da samo jedna osoba može da se druži sa jednim prijateljem. Čini se da bi to trebalo da znači značajno manju povezanost, zar ne?

Čak i ako se samo jedna osoba po domaćinstvu vidi sa prijateljem, i dalje postoji mnogo veća povezanost nego u mreži koja sadrži samo veze između neophodnih radnika/ca. I samim tim, više prenosa, i više smrti.

NARAVOUČENIJE

Ljudi su društvene životinje i smanjivanje povezanosti unutar društvenih veza je teško. A neke veze jednostavno ne mogu da se prekinu ako želimo da održimo osnovno funkcionisanje sistema koji su nam potrebni da svi živimo. Druge veze postavljene povrh njih stvaraju više mrežne povezanosti nego što mislite. I stoga: Svaka dodatna veza koju možemo odložiti dok covid-19 ne bude pod kontrolom ima mogućnost da spasi jedan ili više života. Da, svaka. Možda nikada nećete znati da li je to nešto promenilo i, ako jeste, čiji je život tačno spašen.

- Između vas može biti više stepena razdvojenosti.
- To može biti otac pacijenta majke vašeg prijatelja.
- To bi mogao biti lekar dede prijatelja vaše sestre.
- To može biti ćerka radnika prehrambene prodavnice u kojoj kupuju roditelji vašeg prijatelja.

Bez obzira na to o kome se radi – isplati se sačekati malo sa druženjem sa prijateljima!

SITNA SLOVA ZA ONE KOJI SU ZAINTERESOVANI

Sada možda razmišljate – nije li ova slika malo pojednostavljena, na više načina? Ne uklapaju se svi u ovakva domaćinstva; na primer, neki ljudi žive u grupnim smeštajima poput studentskih domova ili domova za negu, neka deca vreme provode u dva roditeljska domaćinstva, a neki ljudi su beskućnici/ce. Sigurno je da postoje mnogo više varijacija u vezama među ljudima nego što je ovde prikazano. Čini se da, pored nekoliko jednostavnih pravila o broju veza po domaćinstvu, pretpostavljate da se domaćinstva biraju slučajno i stvarne mreže su zasigurno mnogo strukturisanije od prikazanih. I zasigurno, veze su zapravo dinamične – vremenom se formiraju i prekidaju i ne viđaju svi svakog dana iste ljude iz istih domaćinstava. Sve te poente su tačne. Ali mi smo ih ostavili po strani i namerno malo pojednostavili svet, kako bismo prvo mogli da steknemo jasan uvid u te scenarije. Ovo je uobičajen pristup u naučnim istraživanjima uopšte, a posebno u mrežnoj epidemiologiji. Jednom kada se steknu ti uvidi, onda možemo da počnemo da dodajemo složenije aspekte. Stvarni modeli koji se koriste u polju mrežne epidemiologije obično su mnogo složeniji od verzija koje ovde gledamo – ali ovi su sjajni za prenošenje osnovnih principa širokoj publici ■

Prevela: JV

ŠTRAFTA

Piše: Aleksandra Sekulić

DUHOVI I ZIDOVI

O romanu „Duhovi novembra“ Miloša Živanovića i radu Marijane Markoske

DVOGLAS

U romanu *Duhovi novembra* Miloša Živanovića (edicija *Noć republike, Orfelin*, Novi Sad, 2020), po svemu specifičnom, intenzivnom, u borbi sa kompresovanim iskustvom poslednjih 30 godina na prostoru kojeg zovu bivšom Jugoslavijom, a poneko i budućom, glas je dat jednoj Senki. Tačnije, ona sa nama deli svoje pisanje, koje je samo njen čin jer se njen glas i tekst razvijaju pisani rukom u svesci. Preciznim i hladnim, drugim glasom kataloški je popisivan svaki njen pokret, obrok, terapija, cigareta, a njeni retki razgovori opisivani štur o i izveštajno, službeno, i taj je glas nepripisan. Možda je to evidencija koju zamišljamo upravljenu prema našim životima, i od koje je, kao u Orvelovoj 1984 skriven samo sadržaj sveske, nečiji dnevnik o njoj, klinički ili obaveštajni, svejedno, taj je hladni opis njenog života van pisanja često nedostatan jer ne može da prepriča njegove razgovore i njena osećanja, kao da je dešifrovan sa skrivene kamere. Zato se smenjuje sa živim tekstom njenog pisanja koje pratimo u razvoju, u realnom vremenu. Ona piše nama, njenom oženjenom ljubavniku iz neke druge zemlje, i moramo da izdržimo amplitudu i turbulencije, jer postepeno mi dobijamo to što smo kao njen ljubavnik i želeli, mi turisti koji ćemo sa tim znanjem o njoj ispuniti svoju želju i vratiti se na porodični ručak i negovati svoje nežne emocije – da je odgonetnemo, upoznato, popišemo, analiziramo, dobacimo. Pišaće nam sve (osim najvažnijeg): o bakama, dekama, ocu, majci, ratu, gradu, vojsci, o drugom gradu, o mnogim drugim gradovima, selima, institucijama, ustanovama, razvaljenim fabrikama, bolnicima, Duanu, samoubistvu i neuspehu. Sa njom ćemo slušati muziku, čitati pesme, voditi ljubav, sedeti na književnim razgovorima, sedeti na razgovorima sa psihijatrom, neuspelo se ubiti, praviti tost za doručak i čekati prijateljicu Flautistkinju. U onom službenom izveštajnom toku promaći će kroz njen prostor povremeno i Muž u potrazi za večerom, televizorom i ispeglanom košuljom. Mi njoj ne možemo pisati jer smo mrtvi, ali to do samog kraja možda i nije bitno.

Umetnik Jaki živi u automobilu i vremenom razvija svoju izložbu na zidovima u napuštenoj fabrici. Te je izložene radove, koje je Senki želeo da pokaže, pred njima sranjio bager zajedno sa njima.

RAZGOVOR ZIDOVA

U godini kada je spektakularno obeleženo 40 godina panka, izložbama, događajima pod pokroviteljstvom Kraljice, koncertima, razgovorima, knjigama, filmovima, analizama, emisijama; mi smo u CZKD-u tražili u naslagama fetišiziranih materijalnih ostataka kontinuitet pobune, trajnost promene, pravac borbe ili njene eventualne aktuelne putokaze, koje bismo spasili od zaglušujuće buke i akumulacije slika koje više nema ko ni da pank-ritualno zapali. Ta je 2016. bila godina zidova, novih i starih, tvrđave koja se uzdizala pred „migrantskom rutom“, ali i mnogih drugih zidova koji su nicali pred pravima za koje se verovalo da su dostupna i izborena. Iz buke slavlja li komemoracije panka izdvojili smo poklič „Oh, bondage up

→ Radovan Popović: *Bulidozi Public NME*

→ Radovan Popović: *Dandare*

yours!” grupe X Ray Spex, glas Poly Styrene, isti poklič koji je podigao ruke hiljada ljudi na koncertu „Rock Against Racism“ 1978. godine. Tako je nastao razgovor dva zida u CZKD-u koje su dve umetnice naselile: jednog sa radovima Aurelie William Levaux, na tekstilu, raznim po malogradansko licemerje, laži, kolonijalizam i represiju; i drugog sa pokušajem Marijane Markoske da se iz inflacije po spektaklu plutaćih slika nekadašnje pobune ponovo osvoji i pročita zajedničko iskustvo i njegova utkanost u sadašnjost, sa vizuelnih simbola muzičke produkcije koja se umalo ugušila silnom reprodukcijom i dekontekstualizacijom. Markoska je prizvala fanzinsku istoriju vizuelnih igara i u ove okamenjene ikone muzike i pokreta koji se raspravlja i slavi pod „punk or/and new wave“ ušla kao slika – ponovo je *izvela* poze sa omota ploča koje su nosile značaj i značenje, i time je otvorila poziv da ih ponovo posetimo i okušamo se u tim pozicijama: šta je ostalo živo i relevantno od ideja koje su danas, 40 godina kasnije, uz vatromete memorijalizovane kao muzički pravac i često kulturalizacijom prevedene/maskirane u fetišizirane objekte? Da li ih prepoznajemo, ko su osobe koje ona predstavlja, zašto su u takvim pozama i na takvim pozicijama: sa papirnim kesama na glavama, nacrtanim znacima dolara na odeći, u epruvetama... Na vođenjima kroz izložbu, i pozvani gosti i publika odgovorili bi na Marijanin poziv sa slike: govorilo bi se o značenjima ovih osam printova na pur-peni na jednom od zidova u CZKD-u; govorilo se omotima ploča i muzičkim bendovima koji poziraju, a koje je Marijana Markoska svojim telom na slici sakrila i ponovo vratila u pitanje; otkrivala bi se i delile lične istorije obeležene inicijalnim slikama, pločama i omotima. Usledio je ciklus *Ne-*

vermind 40 u CZKD Bioskopu tokom nekoliko meseci 2017. godine u kojem bi pozvani sagovornici urednika Jovana Bačkulje: Dušan Kojić Koja, Srđan Đile Marković, Neven Korda, Dragomir Križić, Damir Pavić Septik, Saša Rakezić alias Aleksandar Zograf, Dragan Ambrozić, Zdenko Franić, Mićun Ristić, Boris Ilić, Ivan Velisavljević; kao i učesnici iz publike rasvetljavali ne tako jednostavne istorije i otvarali svoje arhive koji mogu pomoći da se i ljudima rođenim posle tog vremena omogući razgovor o podrazumevanom delu kulturne istorije koji je ipak u stalnoj raspravi. Za ove razgovore osam panela dimenzija 1 metar x 1 metar, kao džinovski ponovo posećeni omoti ploča u *reenactment-u* Marijane Markoske, bili su slike-pitanja, na koje se odgovaralo zajedno.

Prošao je i ciklus *Nevermind 40*, ostali su printovi na pur-peni, nestalnom materijalu, koji se vremenom krivi, deformišu i poseću da je *one-off*, kao i pitanje na koje se dočeka odgovor. Marijana Markoska je ponudila svima nama u CZKD-u da izaberemo neke od njih za uspomenu, i tako su na predlog Borke Pavićević na zidu u jednoj kancelariji ostali Marijaninim telom skriveni Poly Styrene i članovi benda X Ray Specs u epruvetama na omotu albuma „Germ Free Adolescence“. Moj je izbor bio panel na kojem je Marijanina parafraza omota albuma iz 1980. godine o čijem su originalnom dizajnu i onovremenom kontekstu na vođenju nadahnuto govorili gosti. U ovom ponovnom izvođenju, Marijana je naslonjena na Mondrijana, i kroz njenu otvorenu jaknu vidi se da je i njena košulja utopljena u Mondrijana, čime se ova slika, kao njen predložak, dalje razvija u jedan veliki razgovor o inicijalnom političkom kontekstu, ali i *priči o istoriji umetnosti*. Prepoznajete li ga? Bio je moj izbor, jer je kao jedno od pitanja ovaj panel bio postavljen za naše razgovore u *Nevermind 40* – sagovornicima nije bio problem da na njega odgovore.

Postavila sam pre par godina ove mondrijane: onog na zalasku i onog čiju površinu destabilizuje figura Marijane Markoske, u naspramne položaje na dva zida, da jedan drugog propituju; u žamoru njihovog razgovora pišem i ovaj tekst. Razgovaraju o predavanju Valtera Benjamina o Mondrijanovom slikarstvu posle 1986. godine, i zbog toga i ja razmišljam o nastajućem Mondrijanovom slikarstvu 2021. godine, intrigirana iznenadnim interesovanjem za ovaj rad Marijane Markoske koje je širilo društvenim mrežama u februaru 2021, dok odziv kritike i publike na roman „Duhovi novembra“ još iščekujemo. Njih, osim mondrijana u urnebesnim okvirima i mondrijana oslobođenih od okvira, povezuje i hrabrost ličnog ulaska u rizik postavljanja pitanja o istoriji koja se podrazumeva, i njenog otvaranja za sve one, rođene posle mogućnosti direktnog iskustva, koji o njoj mogu čitati samo završene tekstove. Zato i ovaj tekst smatram nezavršenim ■

→ Radovan Popović: *Devojčica sa šibicama*

ARMATURA

Piše: Jovan Jović

SLUČAJNI SVEDOK

Već dve godine radim i stvaram kao umetnik u Kulturnom centru Magacin sa središtem u Kraljevića Marka 4-8 u Beogradu. Dve godine svakodnevno prolazim pored parka kod bivše autobuske stanice i gledam patnje raznih ljudi koji se nalaze u njemu. Iskreno mi je žao svih tih ljudi koji iz ovog ili onog razloga tu borave i čekaju prevoz za neku obećanu zemlju, zemlju koja će im pružiti bolji život ili samo život. Gledam kako se ti ljudi smenjuju. Gledam kako se i sam taj kraj smenjuje ili dezintegriše u nešto potpuno drugo i samutan. Dan mi počinje nadrealnim scenama tamoputih ljudi koji pokušavaju da se ugrije u parku ili sa pogledom na neku novu zgradu koju možda juče nisam primetio da je nastala ili nekim parkingom na kome je čini mi se juče bila neka zgrada.

U dolasku u KC Magacin poslednji na tom nadrealnom putu je hostel u kome odskora žive strani radnici koji rade u Beogradu na vodi. Oskoda hi-fi hostel postaje radnička baraka gde radnici, rekao bih iz Turske, spavaju kada nisu na poslu izgradnje Beograda na vodi.

Ovog jutra, kako i svih drugih u proteklih par godina, prolazim kroz nadrealne scene i zatičem prizor tih istih radnika ili nekih drugih, ali sličnih. Svi izgledaju jednako mršavo, izmučeno teškim fizičkim radom i odsustvom od kuće ko zna koliko vremena. Oni stoje isto kao što smo i mi stajali kod Geozavoda, mi protiv gradnje Beograda na vodi. Oni koji rade na njegovoj izgradnji stoje i protestuju na nekoliko je-

zika, pa i srpskom, da im se isplate plate koje su teško zaradili. Na transparentima piše da nisu dobili tri plate. Njih je jedno dvadeset. Pored njih, dva policajca koji posmatraju protest. Ja prelazim ulicu i pravim fotografije. Dvoje radnika šire transparent za svojim zahtevima. Na transparentima, nazivi firmi za koje rade i informacija da nisu dobili tri plate. Transparenti su običan beli papir isipan flomasterima. Jednostavno i tužno.

Obučeni su u svoje radne kombinезone. Došli su direktno sa gradilišta. Na kombinезonima imaju još prsluke drevnih boja, kao što su oni u auto-priboru za prvu pomoć. To je postao neki detalj koji obeležava sve te radnike u Beogradu na vodi.

Ljudi na tom skupu – radnici – nekako izgledaju ponosno tragično. Koji su njihovi snovi ili putevi koji su ih doveli u ovaj nedodjlu da zidaju vavilonsku kulu u sred grada na obali dveju reka koje su svedoci raznih istorijskih dešavanja?

Među njima nekoliko visokih muškaraca na kojima je odeća iz koje vrišti novac. Nekako bi mi bilo skoro normalno da sam tu video parkirane džipove ili neke crne limuzine od 6 metara. Mašu nešto rukama među tim tamnoputim i niskim radnicima koji kao da na leđima još imaju džakove cementa koje verovatno nose po neborovima. Mašu nešto rukama, verovatno obećavaju „Biće, samo što nije“, samo da se sklone pre nego dođe neka televizija. Žali bože, kome oni da se obrate za pomoć ili kome da pišu, kome da prijave protest?

Nisam se više zadržavao na toj sceni. Pitali su me posle što nisam pričao sa nekim od njih. Ali šta da ih pitam ili im kažem – da ih razumem i podržavam?

Objavio sam fotografije na Fejsbuku, eto toliko sam mogao za njih da uradim, s nadom da će biti bolje, važno je da se pokrene!!!

Jovan Jović je vizuelni umetnik koji živi i radi u Beogradu.

BETON BR. 229 DANAS, Utorak, 16. mart 2021.

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Eboni Stjuart

NASLEDSTVO KOSE

*Moja koža je crna
Moje ruke su dugačke
Moja kosa je vunasta
Moja leđa su snažna
Dovoljno snažna da izdrže bol
koji se nanosi iznova i iznova*
– Nina Simon

Crni anđeli sleću. Reči moje majke dele se u kvadrate. U svaku pletenicu upleće priče, raspoređuje snage i uči nas obrascima. Darovi. Ruke nisu više samo ruke, one su tehnika. Prenose saznanja. Raščupana sam blizu mojih rubova. Govore mi, moji koreni nisu uvek bili slobodni.

Majka kaže da smo ležali jedno naspram drugog poput okovane repe na brodovima koji su prevozili robove. I oni su poubijali domoroce, pa joj nije rečeno koliko puta su nas prozivali. Rekla je da je moja baka svejedno pevala niti gospela, Spiritualnost crnaca¹ je tu, u njenom pletenju.

Ona je prekrasna, način na koji plete i ispreda... greške da me podseti da će uvek negde biti kosa koja se ne uklapa i da nikada neće biti dovoljno vremena za popravke, zato idi polako, pleti pažljivo.

Ona, moja majka, koristi reči kao da su reke sačinjene od suza. Još uvek mogu da osetim talase njenog nadolazećeg plača koji je zaustavljala kako bi sprečila priznavanje bola kao nabora zamršene lepote.

Pitala sam:

„Mama, da li mogu da imam konjski rep?“

„Pletenice se dugo pletu...i glava me boli!“

Rekla mi je da to nije njen zahtev, već zahtev društva. Nekim ljudima je prijatnije kada nas vide pristojnog izgleda, utegnute. Kaže da kada ljudi vide

neurednu kosu misle da je toj osobi i život neuredan.

A ja im neću pružiti zadovoljstvo

da misle da poznaju moj život bolje od mene.

Moja majka me pridržava

jednom rukom, dok joj druga ruka postaje zategnuta gumica

poput bakinog stiska kojim obuhvata celu porodicu.

Pravi čvor i govori,

ovo je pesnica, podsetnik da si istovremeno slaba i jaka.

I želela sam da se vratim nazad. Htela sam da pogledam unazad kada sam bila nešto više od puke boje. Svetla koža. Tamna koža. Eboni je uvek tu. Moja majka me naziva lepoticom. Kaže da su sve crne devojke lepe, i kako je onda moguće da naša kosa nije izvor svega zbog čega rastemo? Ne budi slab u svojoj snazi i ne procenjuj karakter na osnovu dužine.

Nemaš predstavu šta sam sve radila da bih stigla dovede, do ovog trenutka.

Žena sam. Jedino po čemu se razlikujem jeste način na koji držim glavu, a čak je i to nasleđeno. Vidiš, sutra možemo početi ispočetka, ali danas moramo hodati besprekorno uz određenu, tematsku pesmu. Mi smo povezane, onda kada poništena i gola na sunčevoj svetlosti držim mesec na dlanu moje ruke. A moja majka i dalje prenosi saznanja, koristeći darove koje nazivamo – ruke ■

Pesmu iz knjige Eboni Stjuart, *Home.Girl.Hood.*, sa engleskog prevela Milica Arambašić

¹ Prim. prev. *Spiritualnost crnaca* predstavlja objedinjujući naziv za pesme koje su osmislili Afrikanci (Afroamerikanci). Većina pesama je nastala u mračnom delu američke istorije, dok je postojalo robovlasništvo. Neke su stare više od 400 godina, a pevaju se i dan danas, ponekad sa modifikovanim, savremenim izrazima. Pesme govore o istoriji, patnji, ropstvu, nadi i odlučnosti. Više na: <https://www.negrospirituals.com/>

ZID

Radovan Popović

Urednik, izdavač, organizator, aktivista, volonter, domaćin, gost, osnivač, kritičar, esejista, scenarista, olovkar, tušer, četkar, metlar, ciganin, gospodin, drug, prijatelj, neprijatelj, manipulator, grafičar, slikar, ilustrator, propagator, pionir, omladinac, penzioner, dedica, lokalac, prodavac, predavač, učenik, nastavnik, redar, knjižar, studiostriper, video amater, kino klubaš, filmski entuzijasta, arhivar, kolekcionar, fanzinaš, kosmoplovac, ljudska greška.

Sakuplja, arhivira, otkupljuje, kupuje, prodaje, preprodaje, menja, deli savete i poklanja stare akumulatore, popravlja pokvarene robote, isključuje mašine na umoru, vrti rotore, elektromotore, skuplja, fotokopira, a zatim poklanja i deli stare novine, časopise, geografske, igraće, tarot i ostale karte, sopstvene enciklopedije, rukopise, stare, strane i nastrane knjige, grafičke novele, novelete, kratke stripove, ahntikvitetne fanzine, fototipska izdanja, antologije, originale, kopije, foto kopije, otiske, fosile, 8mm filmove, video kasete, rekorde, projektore, respiratore, elektromotivatore, multi-praktikumašine, ostatke, kristale, slomljena stakla i prašine, rezervne delove, iscepane stranice, požutele korice, dečije crteže, bambina i ragaca, ovaj horder ništa ne baca.

Radovan Popović, rođen na samom kraju šezdesetih, najbolje radove, izgubljene - nenađene, uradio sedamdesetih, osamdesetih se neuspešno borio sa nevidljivim protivnicima; depresijom, pubertetom, strahom, post traumatskim sindromima, sopstvenom porodicom, demonima, autoritetima. devedesetih se ne seća, a nultih godina ovog milenijuma nastavlja nasilno prekinutu nit asocijativnih grafičkih iskaza, eksperimenata,

istraživanja svesti, podsvesti i nesvesti, u svim medijima i tehnikama osim mode. nikad nije kasno, je moto ovog večitog i neuništivog, besmrtnog i besramnog, slepog putnika kroz vreme uglavnom, nešto ređe i prostor mada, kako sam kaže neće još dugo, a i doktori se slažu. dakle, to što je poslednji ušao u ABS glavom unazad, ne znači na neće prvi da izađe, nogama napred. u međuvremenu se nada da će uspeti da ostvari svoje snove o kojima nikom ne priča, pa ni sebi, mada vrlo često priča sam sa sobom, čak i u društvu. dobronamerni bi rekli da glasno razmišlja dok ove druge ne vidi ili oni ne vide njega, pitanje je, uglavnom neko je tu u pravu, ili on ili svi ostali. nema sredine kod njega. sama činjenica da priča o sebi u trećem licu ne ide mu u prilog. u svakom slučaju, poljupce i osmehe šalje svima, sa ovoga i onoga sveta...

➔ Radovan Popović: Idemo u zbornicu